

ρώπης πρὸ ἡμῶν αἰῶνος ὅπου δὲν καρποφορεῖ εἰμὴ μετὰ τριετίαν· ἀλλ' εἰς τὴν πατρίδα τῆς βλαστάνουσα ῥωμαλεότερον καρποφορεῖ ἐντὸς τοῦ ἔτους καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Ἐν τῇ καλλιεργείᾳ ἀπαντῶνται πολλὰ εἶδη καὶ διαφοραὶ (variétés) Βανανέων, ἀπὸ τῆς χαμαιζήλου καὶ νάνου ἐχούσης ὕψος 6 ποδῶν μέχρι τῆς γιγαντώδους τῆς φουμένης εἰς Μαδαγασκάρην ἥτις ἔχει 15 ποδῶν ὕψος. Τινὲς ἔχουσι καρποὺς μακροὺς καὶ κυρτοὺς καλουμένους κέρατα βοῶς, ὧν εἰς ἀρκεὶ διὰ τὸ γεῦμα ἐνὸς ἀνθρώπου, τινὲς δὲ ἔχουσι καρποὺς μετρίους ἢ καὶ μικροὺς. Ἀλλὰ ἡ Παραδείσιος Βανανέη (Musa Paradisiaca) τῆς ὁποίας τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν εἶναι ἡ κοινωτέρα, βλαστάνουσα ἐπιτυχῶς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Μεσογείου, ἥτοι τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Ἀλγερίαν καὶ Μαλίτην. Ἐλαβὼν δὲ καὶ ἑρρίμους καρποὺς καὶ φυτὰ Βανανέας παρὰ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ φίλου μου Κυρίου Καλλινίκου μετ' ἐπιτυχίᾳς εἰς τὸ ὁμαλὸν τῆς Ζακύνθου κλίμα καλλιεργοῦντος αὐτάς. Ἐν Ἀθήναις ὑποφέρει καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ ὑπὸ τῶν ὁρμητικῶν ἀνέμων, οἵτινες διασχίζοντες τὰ φύλλα τῆς τὰς καταναγκάζουσιν εἰς ἀσθενείαν καὶ θάνατον.

Ἄλλο εἶδος Βανανέας εἶναι ἡ Musa Sapientum διαφέρον τῆς Musa Paradisiaca διὰ τῶν πολυκριθμοτέρων, μικροτέρων καὶ ἀρωματικωτέρων καρπῶν τῆς καλουμένης ἐν Εὐρώπῃ bacoves καὶ figues-bananes καὶ παρτεθειμένων εἰς τὰς τραπέζας τῶν πλουσίων. Φύεται δὲ εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Γουινέαν, τὴν Βραζιλίαν καὶ τὰς Ἀντίλλας.

Ἄλλο εἶδος Βανανέας εἶναι ἡ τῶν Τρωγλοδυτῶν (Musa Troglodytarum) διαφέρον ἐκ τοῦ μὴ κυρτοῦ καὶ κύπτοντος, ἀλλ' εὐθείως καὶ ὀρθοῦ στάχυος καὶ διὰ τῶν μικροτέρων καὶ ἀνωμαλωτέρων καρπῶν τῆς, μὴ κυτρίνων ἐν τῇ ὀριμάνσει, ἀλλὰ κοκκίων μετὰ μελανῶν γραμμῶν. Φύεται δὲ αὕτη εἰς τὰς Μολουκικὰς νήσους.

Ἄλλο εἶδος φύεται ἐν Κίνᾳ, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Musa Chinensis ἢ Musa Cavendishii.

Δύναται δ' ἕτερα εἶδη ἀναφέρονται εἰς τὰ βοτανικὰ συγγράμματα· καὶ ἴσως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μὴ εἰσέτι ἀνακαλυφθέντα· διότι πολλὰ τῶν θερμωτέρων χωρῶν διατελοῦσιν εἰσέτι ἐπιστημικῶς ἀνεξετάστοι.

Θ. Γ. Ο.

ΜΙΑ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ (*).

—ο—

Ὁ Κολόμβος ἐνώπιον τοῦ ἐν Σαλαμάγχῃ Συλλόγου τῶν Σοφῶν.

Σύμπασα μὲν ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου εἶναι δραματικὴ καὶ περίεργος, ὑπάρχουσιν ὁμοίως

(*) Ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον ἐκδοθησομένου ποιήματος τοῦ ἐν Ἀθήναις Σχολάρχου Κ. Γ. Ἀριστείδου, περὶ τῆς ἀνακάλυψος τῆς Ἀμερικῆς, γνωστοῦ τοῖς ἀναγνώσταίς τῆς Παναώρας ἔξ ἑλκων ἔργων αὐτοῦ.

καὶ σκηναὶ αὐτῆς τοσοῦτον γοητευτικαὶ καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν κινεῖσαι τὸ διάφρον, ὥστε μόνος ὁ ἀβέλτερος καὶ ὁ ἄμοιρος τῆς αἰσθητικῆς τοῦ καλοῦ δύναται νὰ μένῃ ἀπαθὴς εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἐξακριβωσιν αὐτῶν. Τοιοῦτον ἀξιοσπουδάστον μέρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἶναι βεβαίως καὶ ἡ ἐνώπιον τοῦ συλλόγου τῆς Σαλαμάγχης παράστασις αὐτοῦ.

Μετὰ πολυχρόνιους καὶ ἐπιμόχθους ἀγῶνας, μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προτάσεων τοῦ παρὰ τῆς Γενούης, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Πορτογαλλίας, μετὰ ὀδυνηρὰν ἐν Ἰσπανίᾳ λιπαρίαν κηδόμενος τέλος οἱ καθολικώτατοι βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας, ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα, νὰ προσκιλέσωσιν ἐνώπιόν των τὸν Κολόμβον καὶ νὰ ἀκροασθῶσι μετὰ προσοχῆς τινος τὰς προτάσεις του. Καὶ ἡ μὲν Ἰσαβέλλα, γυνὴ ὀξύδερκῆς καὶ μεγαλοφυῆς, ἀντελάβετο ἀμέσως τῆς μεγάλης ιδέας τοῦ ξένου τούτου, οὗ τὸ φωτεινὸν βλέμμα, τὸ ἔμψρον μέτωπον, ἡ πλήρης φυσικοῦ ὕψους γλώσσα, καὶ τοὶ σφάλλουσα ἀκόμη κατὰ τὴν Ἰσπανικὴν προσφθίαν, ἐμαρτύρουν ἐμβρίθειαν πνεύματος ἐξόχου, καὶ ἐνέπνεον ἐμπιστοσύνην καὶ σέβας βιθῶ. Διότι ἡ συνείδησις ἦν εἶχε περ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀπέδιδεν αὐτῷ τοιαύτην ἀταραξίαν καὶ ἀξιοπρέπειαν ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ καὶ τῇ στάτῃ ὥστε ὑπελάμβανες αὐτὸν βασιλεῖα μετημαρτισμένον διαλεγόμενον πρὸς ὁμοίους ἐκείνῳ καὶ ἴσους. Ὁ δὲ Φερδινάνδος κατενόησε μὲν καὶ αὐτὸς τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς ιδέας τοῦ Κολόμβου καὶ διείδεν ὅλον τὸ κράτος ὃ ἔσχεν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς Βασιλείας, ἀλλὰ χαρκατῆρος δυσπίστου καὶ ἐρεκτικοῦ, δὲν ἀπεφάνθη παραχρῆμα ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ καθυποβάλῃ προηγουμένως εἰς τὴν ἐπιστήμην τὴν ἐκτίμησιν τοῦ συστήματος τοῦ Κολόμβου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν μέγαν ἐν τῇ αὐλῇ ἀσκούντα ἐπιρροὴν Φερνάνδον Ταλανέραν, Ἡγούμενον τῆς Πενυχίας τοῦ Πράδου (de Prado) καὶ πνευματικὸν τῶν βασιλέων, νὰ συγκαλέσῃ ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προεδρίαν σύνθετον σοφῶν, ἥτις ἀκούσασα τὰς προτάσεις τοῦ Κολόμβου καὶ σκεφθεῖσα ἐπ' αὐταῖς, νὰ καθυποβάλῃ ἔπειτα τὴν γνώμην τῆς εἰς τὴν βασιλικὴν ἐγκρίσιν.

Ἀκτὶς χαρᾶς ἔλαμψεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Χριστοφόρου ὅμῃ ἀκούσαντος τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ βασιλέως. Ἐνόμισεν ὅτι ἐγγὺς ἦτο ἡδὴ τὸ τέρας τῶν ἀγώνων του· μικρὸν ἔτι, καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου τοῦ λαμπρὰ ἔμελλε ν' ἀνατείλῃ. Ἐμπαιχθεὶς ἄχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν αὐλικῶν, θεωρηθεὶς ὡς μωρὸς καὶ φαντασιοχόπος ὑπὸ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἀμαθῶν, ὑπελάμβανεν ὅτι ἔμελλε τέλος νὰ εὕρεθῃ ἐν τῷ μέσῳ σπουδαίου συλλόγου συγκεκροτημένου ἐκ πάντων τῶν πεφωτισμένων καὶ πολυμαθῶν τῆς Ἰσπανίας ἀνδρῶν, φιλοσόφων, κοσμογράφων, ἀστρονόμων ἀνδρῶν πάσης προλήψεως καὶ παντὸς εὐτελοῦς συμφέροντος ἀνωτέρων, ἱκανῶν νὰ κατανοήσωσι κατὰ βῆθος τὴν ἀληθῆ δύναμιν τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς πρὸ καιροῦ διακαῶς ἐπεθύμει. Καὶ ὅμως πόσον ἡπατήθη εἰς τὰς προσδοκίας

του ὁ πολυπαθὴς Κολόμβος ! Ἐπέπρωτο ἐξ ἰδίας παίρας νὰ γνωρίσῃ μετὰ μικρὸν ὅτι ὁ ἐπενδύτης τοῦ Καθηγητοῦ δύναται πολλάκις νὰ καλύπτῃ αἰσχροὺς ἀμάθειαν καὶ σμικρότητα.

Ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἄλλοθι ἠδύνατο ἀρμοδιώτερον νὰ συγκροτηθῇ ἡ πολυεὺκτος Σύνοδος τῶν σοφῶν ἢ ἐν τῇ Σαλαμάνκῃ, ὅπου κατ' ἐκείνην τὴν ἔτος διεγείμαζεν ἡ πλανόδιος αὐλὴ τῆς Ἰσπανίας. Καὶ διὰ νὰ συλλοβώμεν ἰδέαν τινὰ ταύτης, εἴρε διαγράψαμεν τὴν φυσιογνωμίαν τῶν τόπων καὶ τῶν προσώπων ἀτινα μετέσχον τῆς περιέργου ταύτης συζητήσεως καὶ λογομαχίας μεταξὺ τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ θεωρητικοῦ πνεύματος καὶ τῆς δυσπιστίας τοῦ ἐμπειρικοῦ.

Σαλαμάνκα, ἡ παρὰ Ῥωμαίοις Ἑλμαντική ἢ Σαλμαντική, πόλις τῆς παλαιᾶς Καστιλλίας, ἦν κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα Μ. Χ. ἡ πρώτη ἑδρα τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ. Τὸ Πανεπιστήμιον αὐτῆς ἐθεωρεῖτο τότε ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων Πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης. Περιελάμβανε δὲ ἡ πόλις ποικίλα καθιδρύματα θρησκευτικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ, καὶ πάντα σχεδὸν τὰ μοναστικὰ τάγματα τῆς Λυτικῆς Ἑκκλησίας διετίθουν ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ σχολάς. Ἐκτὸς τῆς βασιλικῆς σχολῆς καὶ τῶν σχολῶν τῶν Ταγμάτων τῆς Καλατραύας καὶ Ἀλκαντάρης, τῶν πόλεων Βούργου καὶ Ὀβιέδου, τῶν Ἰρλανδῶν, τῶν Ὀρρανῶν, τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου, τοῦ Ἀγ. Πελαγίου, τοῦ Ἀγ. Μιχαήλ, τοῦ Ἀγ. Πέτρου, τοῦ Ἀγ. Παύλου, τοῦ Ὁσίου τῶν Ἑλαιοῶν, τοῦ Σταυροῦ, τῆς Παναγίας τοῦ Ἀγ. Βερβολομαίου, κτλ. διετήρουν ὡσαύτως σχολὰν ἰδίαν καὶ οἱ Δομινικανοί, οἱ Φραγκισκανοί, οἱ Δόμιντιναιοί, οἱ Βενεδικτῖνοι, οἱ Ἰερωνυμίται, οἱ Βερνανδῖνοι, οἱ κατέρεις τοῦ Ἑλίου, οἱ Τριαδῖται, οἱ τακτικοὶ Μοναχοὶ καὶ οἱ ἀνυπόδητοι Καρμελίται. Τὰ διάφορα ταῦτα καθιδρύματα περιελάμβανον ὡς ἐγγιστα ἅπαντας τοὺς βαθμοὺς τῆς παιδείας, τὰ μὲν τούτων περιορίζοντο εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Λατινικῶν καὶ τῆς φιλολογίας, τὰ δὲ ἐκτείνοντο τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν μέχρι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς Νομικῆς καὶ τῆς Θεολογίας. Ἐν τοῖς Μοναστηρίοις ὅπου ἐδιδάσκοντο τὰ ὑψηλὰ ταῦτα μαθήματα, αἰθουσαὶ δημόσιαι, ἐξωτερικῶς προσηρτημέναι εἰς τὴν Μονήν, ἠνοίγοντο καὶ προσεῖται ἐγίνοντο εἰς τοὺς μαθητιῶντας νέους προσερχομένους εἰς ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων κατ' ὥρας ὁρισμένας, καθάπερ γίνεται καὶ ἐν τοῖς σημερινοῖς Πανεπιστημίοις.

Τὰ πολυάριθμα λοιπὰ ταῦτα ἐκπαιδευτήρια τῆς Σαλαμάνκης, ἐν οἷς ἡ παιδεία διεδίδετο θαυμάσιον κατ' ὅλους τοὺς βαθμοὺς, διετέλουν ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν διεύθυνσιν συμβουλίου καλουμένου Ἀκαδημία, ἧς προήδρευε κυριαρχικῶς Πρύτανης διοριζόμενος κατ' ἐκλογὴν ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ Ἀγ. Μαρτίνου. Ὁ ἀνώτατος οὗτος Ἀρχὼν εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τεσσαράκοντα ὑπαλλήλους, γραμματεῖς, λογιστὰς, βιβλιοφύλους καὶ κλητῆρας, καὶ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ἐβδόμηκοντα τρεῖς ἑδρας, ἦν τὴν διατήρησιν ἐξαρτάλιζε πόρος ἐπαρκῶν ὀκτα-

κισχίλιοι δὲ καὶ ἐπέκαινα μαθηταὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὰ Μητρώα τῆς ἰσχυρᾶς Ἀκαδημίας. Πάντα δὲ τὰ ἐκπαιδευτήρια ὑπερέβαινον ἑνεκα καὶ τῆς πραγματικῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς κεκτημένης φήμης ἢ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Δομινικανῶν διατελοῦσα Σχολὴ τῶν ὑψηλῶν μαθημάτων ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγ. Στεφάνου. Ἐν τῷ περιόλῳ λοιπὸν τούτου τοῦ Μοναστηρίου συνήλθεν ὁ σύλλογος τῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν.

Ἀδύνατον εἶναι νὰ φαντασθῇ τις τὸν κρότον ὃν προξένησεν ἐν τῇ Σαλαμάνκῃ ἡ συζήτης παρομοίας συνόδου. Ἐν πρώτοις τὸ τοιαῦτον ἦτο γεγονός κινουμένη, ἀνευ προηγουμένων· ἔπειτα τὸ παράδοξον τοῦ μέλλοντος νὰ συζητηθῇ ἀντικειμένου διήγειρε τὴν περιέργειαν καὶ τῶν σπουδαίων πνευμάτων. Περίστασις δὲ τις λίαν ἀλλόκοτος καὶ σχεδὸν κωμικὴ πρυστιθεμένη εἰς τὴν φήμην τοιοῦτου συμβάντος κατέστησεν αὐτὸ περιλάλητον καὶ τοῖς πᾶσι γνωστόν. Ἡ συντεχνία τῶν κουρέων τῆς Σαλαμάνκης εἶχε τὴν σημαίαν της, τὴν ἐλαιοδόχον πυξίδα, καὶ τὸ παρακαλλήσιόν της ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγ. Στεφάνου. Ὅθεν ἐν τῇ κενοδοξίᾳ αὐτῶν χαρὰ πάντες οὗτοι οἱ φλύαροι κουρευταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐφαίνοντο ὅτι συνεμερίζοντο τὴν ἀποδοθεῖσαν κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν μονὴν τῶν Δομινικανῶν τιμὴν. Κρίνατε λοιπὸν ἐὰν τὸ φύσει ἀδόλεσχον καὶ λάλον τοῦτο γένος τῶν ἀνθρώπων ἄφρινεν ἡσυχίαν τινὰ εἰς τοὺς προσερχομένους ὑπὸ τὰ ξυράριόν των, καὶ ἐὰν ἦτο συγκεχωρημένον εἰς ὀλίκληρον τὴν πόλιν ν' ἀγνοῇ τὴν ἐκτακτον συγκρότησιν τῆς σοφῆς συνόδου. Καὶ αὐτοὶ οἱ ὀνηλάται, καὶ αὐτοὶ αἱ τιθεαὶ ἐγνώριζον τοῦλάχιστον ὅτι ξένος τις δι' ἄτυχρίζετο ν' ἀποδείξῃ τὴν γῆν στρογγύλην ὡς μῆλον, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι βραδείζοντες μὲ τὴν καρὰν πρὸς τὰ κάτω, καὶ ὅτι ἐξακολουθῶν τις νὰ πλέῃ κατ' εὐθείαν πρὸς δυσμὰς ἤθελεν ἐπανέλθαι ἐξ ἀνατολῶν. Ὁ λαὸς ἠπόρει ἴσως πῶς ἐθεωρεῖτο τόσον σπουδαίως ἐν τοιοῦτον παρὰ μύθον.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1486 ὁ σύλλογος, συγκαίμενος ἐκ τῶν ἐπιστημοτέρων καθηγητῶν τῆς Ἀστρονομίας, Κοσμογραφίας καὶ Γεωμετρίας, ἐκ παλῶν ἐκκλησιαστικῶν μεγιστάνων καὶ θεολόγων, καὶ ἐκ πολλῶν μελῶν σοφῶν ἐταρειῶν, συνήλθε διὰ ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ μεγίστου ἐπιστημονικοῦ καὶ γεωγραφικοῦ ζητήματος. Ποτὲ δικαστήριον δὲν ἐφάνη παρέχον πλειοτέρας ἐγγυήσεις σοφίας, συνέσεως καὶ εὐθύτητας. Ἀλλ' ὁμως οἱ πλείστοι τῶν σοφῶν συνέδρων συνήλθον προκαταλημμένοι ὑπὸ τῶν δυσἀρέστων ἐκείνων προλήψεων, ἃς συνεμερίζοντο πάντες οἱ ἐν ἀξιώματι ἀπέναντι πτωχοῦ τινος ἱκέτου. Ἡ ἐξέτασις τοῦ δόγματος τοῦ Κολόμβου ἐφαίνετο αὐτοῖς ὡς εἰδός τι προανακρίσεως, ἣν ἦσαν ἐπιτετραμμένοι νὰ ἐνεργήσωσι κατ' αὐτοῦ ὅπως ἀνακαλύψωσι καὶ ἐξελεγχῶσι τὴν πλάνην του. Ὅθεν ὁ Κολόμβος παρίστατο ἐν τῇ συνελεύσει παύτη ὑπὸ ἀπαισιωτέρας οἰκονομίας. Πρῶτον μὲν ἦτο ἔσθνος, χαρκτηρῶς προσοχθιστικὸς καὶ ἐπιδαρύνων τὰ ἐγκλήματά του· ἔπειτα δὲ ἀσκήρις τις πλω-

τῆρ, εἰς οὐδεμίαν συγκαταλεγόμενος σοφὴν ἐταιρείαν, ἄνευ τίτλου, ἄνευ προηγουμένων, ἄνευ οὐδεμιᾶς ιδιότητος ἐκχυμώσας τὴν ἀμάθειαν ἦτο τέλος ἄνθρωπος μὴ ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἄλλας συστάσεις παρὰ μόνην τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ εὐφυΐαν. Τινὲς τῶν τοῦ συλλόγου συνεμερίζοντο τὴν ἰδέαν τοῦ καινοῦ ὄχλου θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τυχοδιώκτην, ἢ μάλλον ὡς φαντασιόπληκτον· ἄλλοι κατείχοντο ὑπὸ τῆς νοσοποιου ἐκείνης ἡρεμίας, ἣν πᾶν εἶδος νεωτερισμοῦ ἐρεθίζει, ἀσθενεῖς ἀναπτυσσομένης μάστιγα ἐν τῇ νωχελείᾳ καὶ ὀκνηρίᾳ τοῦ μονατηρίου.

Ἐν τῇ ὀρισμένῃ ἡμέρᾳ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος προσήλθεν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τοῦ μετὰ θυμωστικῆς ψυχικῆς γαλήνης, ἀπεικονιζομένης καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐν ὅλῳ τοῦ σχήματός του. Ἡ αἰθούσα τῶν συζητήσεων παρίστατο ἐν τῇ μέσῃ καταπληκτικῶν τάξεων διδασκόντων, ἐνώπιον τῶν ἐπιστημοναστῶν ἀνδρῶν τῆς Ἰσπανικῆς μοναρχίας. Μετ' ἀξιοπρεπείας πολλῆς καὶ εὐγλωττίας ἀπαρχμύλλου ἤρξατο ἐκθέτειν τὰς θεωρίας τοῦ συστήματός του, ἡρέμα καὶ μετὰ περισκέψεως προβαίνων εἰς τὴν λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Χθὲς ἀκόμη καὶ πρῶτον ἡ αὐλὴ τῆς Πορτογαλλίας ἐπειράθη νὰ κλέψῃ τὸ μυστήριον τῶν σχεδίων του, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δὲν ᾔθελε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἀδικησίαν τοῦ δημοσίου τὴν πηγὴν τῆς ἐνδουμύχου του πεποιθήσεως. Περιωρίσθη λοιπὸν κατὰ πρῶτον εἰς γενικότητάς τινας, καὶ ὡς προτέρους λόγους παρίστα δευτερεύοντά τινα ἐπιχειρήματα. Ἀλλὰ καὶ οὕτω ἄπειρος ἦτο ἡ ἀπόστασις ἢ διαχωρίζουσα τὰς ἰδέας ἐκατέρων. Διότι οἱ μὲν τῶν σοφῶν ἐπρέσβευον σταθερῶς ὅτι ἡ γῆ ἦτο τὸ μέγιστον σῶμα τῆς ὁρατῆς Κτίσεως, τὸ στερεὸν κέντρον τοῦ Σύμπαντος, ἐξ οὗ φυσικωτάτη συνέπεια ἦν ἡ περὶ αὐτὴν περιστροφὴ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων· οἱ δὲ ἐδόξαζον ὅτι ἐσχημάτιζε κύκλον πεπλατυσμένον, ἢ τετράπλευρον ἀπειρομέγεθος περιζωννύμενον ὑπὸ ὄγκου ὕδατος ἀκαταμετρήτου, ἑτέροι δὲ καίτοι παραδεχόμενοι τὸ τετραγωνικὸν ἢ κυκλοτερές σχῆμα τῆς γῆς, ἀλλὰ πάντοτε πεπλατυσμένον, περιώριζον ὅμως τὴν ἑκτασιν τῶν θαλασσῶν εἰς τὸ ἑξῆς τοῦ στερεοῦ μέρος τοῦ κόσμου. Ἄλλοι τέλος μηδὲ νὰ πλάσωσι σύστημά τι προαιρούμενοι, ἐθέρουν ὡς ὄνειρον πᾶσαν ἰδέαν ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰς δόξας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Πολλοὶ δὲ ἀνεκάλυπτον ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ξένου τούτου ἐπικίνδυνον νεωτερισμὸν περιχλαινόντα ἱσως τὰ σπέρματά τινος αἰρέσεως.

Εἰ καὶ ὑπὸ τοιούτων κωλυμάτων παρεμποδιζόμενος, ἐξέθετο ὅμως ὁ Κολόμβος μετ' εὐσταθείας τοὺς θεμελιώδεις λόγους, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν βάσιν τοῦ συστήματός του. Καὶ ἐπειδὴ ἰδίως ὥρματο ἐκ συλλογισμῶν ὅλως ἐπιστημονικῶν, δυσπαρακολούθητος ἐγένετο ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ σχεδὸν ἀκατάληπτος. Μόνοι οἱ Δομινικανοὶ τοῦ Ἀγ. Στεφάνου ἤκουσαν τὸν Κολόμβον μετὰ προσοχῆς καὶ εὐνοίας. Οἱ δὲ ἄλλοι περιωρίσθησαν εἰς συνετὴν τινα δυσπιστίαν, διαλογιζόμενοι ὅτι ἂν οὐ τοσοῦτοι ἐμπειροί

θαλασσοπόροι πρυήγαγον τὰς ἐξερευνήσεις τῶν μέχρι τῶν περάτων τοῦ κόσμου, ἂν οὐ τοσοῦτοι βαθεῖς φιλόσοφοι ἐνησχολήθησαν εἰς γεωμετρικὰς θεωρίας; ἦτο τοῦλάχιστον μεγάλη οἴησις εἰς ἄνθρωπον κοινὸν νὰ ὑποθέτῃ ὅτι τοσοῦτον σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις ἐπεφυλάττοντο νὰ γίνωσιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπρεπεν αὐτὸς νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ συλλάβῃ καὶ γνωστοποιήσῃ αὐτάς.

Πολλὰ τῶν προταθεισῶν εἰς τὸν Χριστόφορον Κολόμβον ἀντιρρήσεων διασωθεῖται μέχρις ἡμῶν, ἐνθεν μὲν μᾶς τέρπουσι καθιστῶσαι γελοῖαν τὴν σοφὴν καὶ σοφὴν Ἀκαδημίαν τῆς Σαλαμάνκας, ἐνθεν δὲ ἀποδεικνύουσι τὴν τότε ἀτελῆ κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης, ἣτις, καίτοι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου οὖσα, ἐκωλύετο ὁμοῦ εἰς τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν ὑπὸ τῆς καχυπόπτου μισομαθείας τῶν μοναχῶν. Εὐθύς ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν συζητήσεων ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Κολόμβου ὀπλισμένοι μετὰ μαρτυριῶν ἐξηγμένων ἐκ τῶν Γραφῶν καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλα ταῦτα τὰ βιβλία ἀντέκρουον ἂν εὐθείας τὴν περὶ τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος τῆς γῆς ἰδέαν του. Εἰς τοὺς φιλοσοφικοὺς συλλογισμοὺς ἀπλήτων διὰ θεολογικῶν δογμάτων· καὶ ἡ ἀκριβέστερα καὶ σαφέστερα μαθηματικὴ ἀπόδειξις ἦτο ἀπαράδεκτος, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀντέκειτο εἰς ἐδάφιόν τι τῆς Ἰερᾶς Γραφῆς, ἢ εἰς σχόλιόν τι τῶν θεολόγων. Ἡ πιθανότης ὑπάρξεως ἀντιπόδων εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἀπεκρούσθη ἀνελετημόνως ὑπὸ τῶν πλειοτέρων σοφῶν συμβούλων τῆς Σαλαμάνκας, στηριζομένων ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Λακταντίου καὶ τοῦ ἱεροῦ Λύγουστίνου (α), τῶν δύο τούτων ρωστήρων τῆς ἐποχῆς, ἣν καὶ ἐπωνόμαζον χρυσοῦν αἶωνα τῆς Ἐκκλησίας. «Τίς εἶναι τοσοῦτον μωρὸς, λέγει ὁ Λακτάντιος, ὥστε νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἀντιπόδων, ἀνθρώπων δηλ. ἐχόντων τοὺς πόδας ἐστραμμένους πρὸς τοὺς ἡμετέρους, ἢ λαοῦ βυθίζοντος μὲ τοὺς πόδας μὲν πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν κεφαλὴν δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ κόσμου, ἐν ᾧ τὰ πράγματά εἰσιν ἄνω κάτω, τὰ δένδρα φύονται μὲ τοὺς κλάδους χαμαί, ἢ βροχὴ, ἢ χιών, ἢ χάλιζα ἐξακοντίζονται εἰς τὸν ἀέρα; Ὁ γελοῖος οὗτος μῦθος, προσθέτει ὁ Λακτάντιος, πηγάζει ἐκ τῆς γνώμης, ἣτις παραδέχεται τὴν γῆν ὡς σφαῖραν. Παραδεχθέντες ἅπαξ οἱ φιλόσοφοι ταύτην τὴν πλάνην προῦχώρησαν ἐξ ἀτόπου εἰς ἄτοπον, ἠναγκασμένοι ὄντες νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸ ἐν διὰ τοῦ ἑτέρου. α

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

—000—

(α) Ἀμφότεροι πατέρες τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας διόσμητοι, ὧν ὁ μὲν Λακτάντιος ἐξ Ἀφρικῆς καταγόμενος ἤλμασε κατὰ τὴν Γ'. ἑκατονταετηρίδα Μ. Χ., ὁ δὲ Λύγγιος Λύγουστίνος γεννηθεὶς τὸ 354 ἀπέθανε τὸ 430 δικταλὼν ἐπίσκοπος Ἰππώνος ἐν τῇ Νουμυδίᾳ τῆς Ἀφρικῆς.